

Олена ШАТІЛОВА,

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

ORCID 0000-0003-3883-5567

olena.shatilova@kneu.edu.ua

РОЛЬ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАННЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ STEM-ОСВІТИ

Ключові слова: STEM-освіта, вдосконалення викладання, партнерство, освітня екосистема

Анотація. У роботі визначено роль удосконалення викладання в контексті розвитку STEM-освіти. Проаналізовано тенденції розвитку вищої освіти в Європейському просторі. Охарактеризовано сутність та принципи STEM-освіти. Представлено сутність та витоки парадигми вдосконалення викладання. Наведено алгоритм реалізації вдосконалення викладання на рівні закладу вищої освіти та визначено результати його імплементації.

Olena SHATILOVA,

PhD, Associate Professor,

Management Department,

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Ukraine

THE ROLE OF TEACHING EXCELLENCE IN THE STEM EDUCATION DEVELOPMENT CONTEXT

Keywords: STEM education, teaching excellence, partnership, educational ecosystem

Abstract. The paper defines the role of teaching excellence in the context of STEM education development. The trends in the development of higher education in the European area have been analysed. The essence and principles of STEM education are described. The essence and background of the teaching excellence paradigm are presented. The algorithm for implementing teaching excellence at the level of higher education institution is presented and the results of its implementation are determined.

Розвиток української вищої освіти є важливою складовою забезпечення сталого розвитку національної економіки за рахунок розвитку людського капіталу в цілому, а також необхідною передумовою інтеграції України у Європейський простір зокрема.

Реформування вищої освіти України за рахунок збереження та примноження освітніх традицій спрямоване на виховання відповідальних членів громадянського суспільства, здатних творчо мислити, легко орієнтуватися у складному та динамічному інформаційному просторі, приймати нестандартні рішення і вирішувати складні задачі професійного характеру, а також спроможних вчитися і всебічно розвиватися протягом життя.

Зважаючи на Європейський вектор розвитку України, розвиток вищої освіти слід розглядати через призму тенденцій розвитку Європейського простору вищої освіти. Аналізуючи тенденції розвитку вищої освіти в Європейському просторі, які є предметом досліджень європейської академічної спільноти [1, с. 16-18], можна виокремити наступні ключові тренди:

- трансформація мети вищої освіти від концепції формування спеціаліста вузької кваліфікації до концепції формуванні відповідальної особистості, гідного члена суспільства;
- перехід від спеціалізації до міждисциплінарності, реалізація транс- та міждисциплінарних освітніх програм;
- трансформація традиційних ролей у навчанні і викладанні, перехід до студентоцентрованого навчання і викладання за рахунок використання активних методів навчання, у т.ч. STEM-освіти, і, як наслідок, розуміння викладання, як колективного процесу і колективної відповідальності;
- зростання ролі співпраці і партнерства на індивідуальному, інституційному, міжінституційному та національному рівнях, у т.ч. за рахунок широкого використання цифрового інструментарію і формування цифрових освітніх екосистем.

У контексті описаних загальних тенденцій розвитку вищої освіти в Європейському просторі відбувається й трансформація вищої освіти в Україні. Зокрема, у 2020 році Кабінетом міністрів України було ухвалено “Концепцію розвитку STEM-освіти”, реалізація якої запланована до 2027 року [2]. STEM-освіта, через використання компетентнісного підходу, орієнтована на всебічний розвиток особистості, здатної до критичного мислення і спроможної здійснювати професійну діяльність.

Особливістю STEM-освіти є її міждисциплінарний підхід, а також поєднання теорії і практики. Саме за рахунок практичного застосування комбінації набутих теоретичних знань з різних областей знань для вирішення складних задач професійного характеру відбувається розвиток творчого потенціалу особистості, формуються світоглядна позиція і життєві цінності, а також набуваються необхідні компетентності для здійснення

професійної діяльності у сучасному складному і мінливому бізнес-середовищі. Головною перевагою STEM-освіти є підготовка здобувачів вищої освіти до реального життя.

Одним з провідних принципів STEM-освіти є її міждисциплінарність та інтегрованість. У контексті цього має забезпечуватися модернізація методологічних засад, змісту, обсягу навчального матеріалу навчальних дисциплін, підходів до їх викладання а також інтегрованість формальної, неформальної та інформальної освіти [3]. На рівні закладів вищої освіти реалізація концепції STEM-освіти наряду залежить від професійної майстерності науково-педагогічних працівників, впровадження сучасних методик викладання. Відповідно до цього, на нашу думку, зростає роль удосконалення викладання.

Вдосконалення навчання і викладання є одним з пріоритетів розвитку Європейського простору вищої освіти, який ще у 2015 році був доданий до Болонської матриці і зафіксований в Єреванському комюніке [4]. На початкових етапах розвитку концепції вдосконалення навчання і викладання на інституційному рівні відбувалося накопичення, систематизація та узагальнення кращих практик окремих закладів освіти. Згодом кращі апробовані практики вдосконалення навчання і викладання поширювалися на інші заклади освіти. На сьогоднішній день у Європейському просторі вищої освіти вдосконалення навчання і викладання стало новою парадигмою - інституційний рівень доповнюється національним, розробляються відповідні національні стратегії розвитку освіти, політики та інструментарій.

Реалізація вдосконалення викладання на рівні закладу вищої освіти передбачає послідовне виконання наступних кроків [1, с. 58]:

1. Розроблення інституційної рамки і моделі вдосконалення викладання відповідно до профілю закладу вищої освіти.
2. Розроблення профілю науково-педагогічного працівника відповідно до профілю закладу вищої освіти.
3. Створення організаційного підрозділу, який відповідатиме за професійний розвиток науково-педагогічних працівників, розроблення відповідних програм вдосконалення викладання (підвищення кваліфікації), а також партнерську взаємодію з іншими освітніми інституціями.
4. Розроблення та ухвалення Стратегії досконалості викладання закладу вищої освіти.

Результатом реалізації зазначених кроків має бути удосконалення дизайну освітніх програм і навчальних дисциплін у т.ч. за рахунок імплементації STEM-підходу, розширення мережі партнерських інституцій у т.ч. з бізнес-спільнотою, формування освітньої екосистеми, у т.ч. за рахунок всебічного використання цифрового інструментарію.

Підсумовуючи, слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку вищої освіти місія закладу вищої освіти трансформується. Сучасний університет слід розглядати не лише, як заклад, який надає якісні освітні послуги. Сучасний університет має стати культурним центром, який за рахунок створення, розвитку і поширення наукових знань та інновацій, реалізації STEM-освіти робить внесок у формування і консолідацію громадянського суспільства, сприяє формуванню світоглядної позиції членів суспільства, яка ґрунтується на повазі та пропагуванні демократичних і людських цінностей, а також сприяє розвитку економічного добробуту держави. За таких умов трансформується і роль науково-педагогічного працівника (викладача), який окрім того, що має бути фаховим спеціалістом у певній предметній області, але також має надихати учасників освітнього процесу до гармонійного особистісного розвитку, продукувати та поширювати нові знання, співпрацювати з різними групами зацікавлених сторін освітнього процесу у т.ч. з представниками бізнес-спільноти реалізуючи концепцію STEM-освіти. Все це вимагає трансформації підходів до професійного розвитку науково-педагогічних працівників, що, у свою чергу, зумовлює необхідність забезпечення вдосконалення викладання.

Список використаних джерел

1. Вдосконалення викладання у вищій освіті: теорія та практика: монографія / [Калашнікова С., Базелюк Н., Базелюк О. та ін.] ; за наук. ред. С. Калашнікової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України? 2023. 255 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/TE.2023> URL: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/Vdoskonat_vykladan_u_VO-IVO-2023-255p.pdf (Дата звернення: 10.10.2023 р.)
2. Уряд ухвалив концепцію розвитку STEM-освіти до 2027 року, МОН України, 2020. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/uryad-uhvaliv-koncepciyu-rozvitku-stem-osviti-do-2027-roku> (Дата звернення: 10.10.2023 р.)
3. STEM-освіта. Інститут модернізації змісту освіти, 2023. URL: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/> (Дата звернення: 10.10.2023 р.)
4. Yerevan Communiqué, 2015. URL: https://www.ehea.info/Upload/document/ministerial_declarations/YerevanCommuniqueFinal_613707.pdf (Дата звернення: 10.10.2023 р.)